

dr Małgorzata Okręglika
Katedra Inwestycji, Rachunkowości i Mikroekonomii
Wydział Zarządzania Politechniki Częstochowskiej

Finansowanie działalności innowacyjnej mikroprzedsiębiorstw

Streszczenie

Mikroprzedsiębiorstwa to podmioty realizujące działalność innowacyjną, mimo istniejących ograniczeń. Skala wprowadzanych innowacji jest mniejsza niż w podmiotach dużych. Częściej mamy tu do czynienia z innowacjami na poziomie przedsiębiorstwa niż na poziomie branży czy całego rynku. Mikroprzedsiębiorstwa finansują działalność innowacyjną głównie w oparciu o środki własne. W znacznie mniejszym stopniu wykorzystywane są kredyty czy fundusze strukturalne, wspierające innowacyjność. Mniejsze wykorzystanie obcych źródeł finansowania wynika m.in. z ich ograniczonego dostępu oraz niepełnej wiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. W przyszłości mikroprzedsiębiorstwa planują zintensyfikować działalność innowacyjną, przy zwiększonym wykorzystaniu zewnętrznych źródeł finansowania.

Wstęp

We współczesnej gospodarce można mówić o ciągłym wzroście znaczenia innowacyjności. Obecnie sektor przedsiębiorstw znajduje się pod silną presją innowacji, co dotyczy nawet najmniejszych podmiotów. Wdrażanie innowacji staje się jednym z podstawowych warunków uzyskania przewagi konkurencyjnej. Tylko przedsiębiorstwo zdolne do wprowadzania zmian innowacyjnych może sprawnie funkcjonować na rynku. Innowacje dają bowiem szansę zwiększania skali produkcji i sprzedaży, obniżania kosztów czy poprawy jakości wytwarzanych dóbr i usług itd.

Mikroprzedsiębiorstwa w gospodarce każdego kraju należą do istotnego stymulatora rozwoju gospodarczego. Prowadzenie działalności innowacyjnej jest zatem w ich przypadku szczególnie istotne, gdyż wpływa na ich rozwój, a pośrednio na rozwój całej gospodarki. Działalność innowacyjna powinna więc stanowić przedmiot zainteresowania nie tylko mikroprzedsiębiorców, ale również państwa. Wymaga to stworzenia efektywnego systemu wsparcia, opierającego się głównie na zbudowaniu trwałego i przyjaznego dla prowadzenia

procesów innowacyjnych środowiska (otoczenia przedsiębiorstw).¹ Jedynie częściowo warunek ten spełnia aktualny system prawny w Polsce, w szczególności ustawa z dnia 29.07.2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej.²

Jednym z warunków realizacji działalności innowacyjnej w przedsiębiorstwie jest pozyskanie środków na jej finansowanie. Innowacje wiążą się często z dużymi nakładami finansowymi, zwłaszcza jeśli łączą się z zastosowaniem nowoczesnych technologii. Dla mikroprzedsiębiorstw zgromadzenie niezbędnych środków finansowych stanowi często poważny problem. Skromne kapitały własne nie pokrywają zwykle wszystkich potrzeb mikroprzedsiębiorstwa, zaś jego sytuacja finansowo-majątkowa powoduje, że zakres finansowania obcego jest również ograniczony. Zdobywanie kapitału jest więc jednym z podstawowych warunków wprowadzania innowacji w przedsiębiorstwach mikro.

Celem artykułu jest analiza źródeł finansowania działalności innowacyjnej mikroprzedsiębiorstw oraz identyfikacja barier ograniczających tego rodzaju działalność. Istotnym aspektem będzie ponadto poznanie planów przedsiębiorców, w zakresie finansowania innowacji w przyszłości. Wnioski zostaną zbudowane w oparciu o wyniki badań własnych autorki, przeprowadzonych w grudniu 2006 r. na grupie 100 mikroprzedsiębiorstw województwa śląskiego.

1. Charakterystyka i znaczenie mikroprzedsiębiorstw

Wyodrębnienie mikroprzedsiębiorstw spośród ogółu podmiotów gospodarczych następuje w oparciu o niejednoznaczne kryteria. W Unii Europejskiej wyszczególnienia dokonuje się w oparciu o kryteria ilościowe i jakościowe.³ Według takiej klasyfikacji przedsiębiorstwo mikro zatrudnia mniej niż 10 pracowników oraz posiada obroty roczne i/lub całkowity bilans roczny nie większe niż 2 mln EUR. Dodatkowo podmiot taki musi spełniać warunek przedsiębiorstwa niezależnego, scharakteryzowanego w przepisach. Z kolei dla celów statystycznych w Polsce stosuje się często pewne uproszczenie definicji mikroprzedsiębiorstwa, polegające na dokonywaniu identyfikacji jedynie w oparciu o liczbę zatrudnionych i tak przedsiębiorstwo mikro będzie zatrudniać do 9 pracowników (małe 10-49, średnie 50-249 i duże 250 i więcej).

¹Żołnierski A. *Innowacyjność polskich mikroprzedsiębiorstw*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005, s. 5

² Dz. U. 2005 nr 179 poz. 1484

³ zalecenia Komisji Europejskiej nr 2003/361/EC z 06.05.2003

Przedsiębiorstwa mikro stanowią dominującą liczbowo grupę podmiotów gospodarczych w każdym państwie wysokorozwiniętym. Również w Polsce grupa ta zdecydowanie przeważa nad pozostałymi grupami przedsiębiorstw (por. tab. 1).

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej w Polsce wg liczby pracujących w I półroczu 2006r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Sektor prywatny		Sektor publiczny	
	Ilość	(%)	Ilość	(%)	Ilość	(%)
Mikro	3 434 441	95,0	3 347 543	96,3	86 898	62,9
Małe	146 217	4,1	107 650	3,1	38 567	27,9
Średnie	28 211	0,8	17 446	0,5	10 745	7,8
Duże	4 668	0,1	2 681	0,1	1 987	1,4
Ogółem	3 613 537	100,0	3 475 340	100,0	138 197	100,0

Źródło: Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w I półroczu 2006 r. – www.stat.gov.pl z dnia 2006-12-18

Polskie mikroprzedsiębiorstwa operują w zdecydowanej większości (97,5%) w sektorze prywatnym, a zaledwie niewielki odsetek (2,5%) działa w sektorze publicznym. Odróżnia to omawianą grupę od większych podmiotów, gdzie udział przedsiębiorstw publicznych jest znacznie większy (28,6% średnio dla małych, średnich i dużych podmiotów łącznie).

Jeśli chodzi o siłę ekonomiczną mikroprzedsiębiorstw, to jest ona mniejsza od siły większych podmiotów, zwłaszcza przedsiębiorstw dużych. Można wskazać chociażby, że mikropodmioty realizują 25,2% przychodów sektora przedsiębiorstw, podczas gdy duże przedsiębiorstw, stanowiące 0,1% ogółu, realizują aż 39,1%.⁴ Pomimo tego funkcje społeczne i ekonomiczne pełnione przez mikroprzedsiębiorstwa sprawiają, że ich rozwój powinien być wspierany przez organy władzy państwowej, przekłada się on bowiem na rozwój całej gospodarki. Wśród cech charakteryzujących mikropodmioty można wymienić: kreatywność, efektywność oraz innowacyjność i elastyczność w podejmowaniu decyzji w ramach zmiennego otoczenia gospodarczego.⁵

Znaczenie mikropodmiotów przejawia się chociażby w ich wpływie na niwelowanie bezrobocia. Z jednej strony możliwość założenia działalności gospodarczej kształtuje postawy

⁴ Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2004r., Informacje i opracowania statystyczne GUS, Warszawa 2005, s. 102; Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2004r. – www.parp.gov.pl z dnia 2006-12-18

⁵ Grabowska M., *Analiza wybranych aspektów działalności ekonomiczno-finansowej mikroprzedsiębiorstw w latach 1998-2001*, „Determinanty rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw” pod red. Adamczyk J., Bartkowiak P., Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa 2004, s. 190

przedsiębiorcze i jest szansą dla osób bezrobotnych na samozatrudnienie. Mniejsze podmioty z uwagi na ograniczony dostęp do kapitału są z natury bardziej pracochłonne. Ma to bezpośrednie przełożenie na generowany przez nie, przy danym poziomie produkcji, poziom zatrudnienia. Nie mniej istotny jest wpływ mikropodmiotów na kształt gospodarki rynkowej każdego kraju. Duża ilość sprawnie działających, ale niewielkich przedsiębiorstw jest przejawem konkurencyjności danego rynku oraz świadczy o jego efektywności.

Rozwój sektora mikroprzedsiębiorstw napotyka na szereg barier, wśród których za szczególnie istotne można uznać: brak stabilnych reguł prowadzenia działalności gospodarczej, wysokie obciążenia podatkowe oraz wysokie koszty pracy czy rozwiniętą biurokrację. Istotnym ograniczeniem rozwoju mikropodmiotów są braki kapitałowe. Niski zazwyczaj poziom kapitałów własnych wymaga zdobycia przez te podmioty kapitału obcego, zarówno do realizacji działalności bieżącej, jak i rozwojowej. Dostępność finansowania obcego jest jednak częściowo ograniczona.

2. Charakterystyka działalności innowacyjnej w sektorze mikroprzedsiębiorstw

Istotą procesu innowacyjnego jest wprowadzanie nowych rozwiązań na różnorodnych płaszczyznach. Pojęcie to można rozumieć bardzo szeroko, zarówno jeśli chodzi o skalę, jak i zakres tej działalności. Działania innowacyjne widoczne są zarówno na poziomie pojedynczego podmiotu gospodarczego, jak i na poziomie branży, rynku krajowego czy wręcz światowego. Z drugiej strony błędne byłoby zawężanie pojęcia innowacji do określonego zakresu działalności. Innowacyjność pojawia się bowiem w każdym aspekcie gospodarowania: w produkcji, marketingu, sprzedaży, organizacji itd.

Jedną z podstawowych cech mikroprzedsiębiorstwa jest szybkość i elastyczność, jeśli chodzi o dostosowanie się do zmian rynkowych. Chodzi tu nie tylko o dostosowywanie wielkości podaży, ale zmian w rodzaju, jakości czy wyglądzie dostarczanych wyrobów i usług, sposobie dystrybucji, obsłudze klienta, organizacji sprzedaży itd. Zmiany te wymagają ciągłego wprowadzania innowacji. W przypadku mikroprzedsiębiorstw mielibyśmy na pewno rzadziej do czynienia z wąskim ujęciem innowacji, którą określa się jako „... pierwsze handlowe wprowadzenie (zastosowanie) nowego produktu, procesu, systemu lub urządzenia”.⁶ W takim ujęciu musiałyby to być zapewne rozwiązania w skali całego rynku lub chociażby branży. Mikroprzedsiębiorstwom, z uwagi na proste sposoby gospodarowania i ograniczone kapitały, trudno sprostać takiemu ścisłemu rozumieniu. Elastyczność rynkowa

⁶ Freeman Ch., *The economics of industrial innovation*, Piter, London 1982, s. 7

tych podmiotów skłania jednak do wniosku, iż działalność innowacyjna jest dla nich istotnym obszarem. Innowacje należy jednak rozumieć szerzej, jako każde nowe rozwiązanie w odniesieniu do produktu, procesu jego wytwarzania, sprzedaży, organizacji produkcji itd.⁷ Widoczna jest tu zatem działalność innowacyjna, lecz najczęściej w mikroskali.

Przeprowadzone badania wskazują, że przy szerokim rozumieniu innowacji, zdecydowana większość mikropodmiotów (97%) potwierdziła wprowadzenie innowacji w ostatnich 2 latach (2004-2006). Ponadto 45% podmiotów wskazało na realizację działalności innowacyjnej tylko w jednym zakresie, zaś 52% dopatrzyło się innowacji w różnych obszarach.

Najczęściej mikroprzedsiębiorstwa wprowadzały innowacje organizacyjne (por. tab. 2). Wynika to między innymi z faktu, że w grupie badawczej znajdowały się nie tylko podmioty produkcyjne, ale i usługowe, handlowe czy transportowe. Wszystkie te podmioty mogą wprowadzać innowacje organizacyjne czy marketingowe, natomiast brak produkcji (lub świadczenia niektórych usług) wyklucza niejako z natury innowacje produktowe czy procesowe. Ponadto, nowe rozwiązania organizacyjne można często wprowadzić przy niezbyt wysokich kosztach, co dla mikropodmiotów ma istotne znaczenie.

Prawie połowa ankietowanych przedsiębiorstw wskazywała na innowacje marketingowe. Nasilająca się konkurencja wymaga od przedsiębiorców stosowania metod i środków, zachęcających klientów do zakupów. Formy promocji muszą ulegać ciągłym zmianom, aby zwrócić uwagę konsumentów. Działalność marketingowa wiąże się jednak zwykle z nakładami finansowymi, zwłaszcza zaś innowacje w tym zakresie. Podmioty w trudnej sytuacji finansowej mogą nie sprostać takim obciążeniom.

Innowacje produktowe i procesowe mogą być realizowane w podmiotach produkcyjnych lub świadczących niektóre usługi. Zakres tego rodzaju innowacji jest w mikroprzedsiębiorstwach wyraźnie mniejszy. Wprawdzie postęp techniczny wymusza wprowadzanie nowych produktów lub modyfikacji sposobu wytwarzania, w celu redukcji kosztów wytwarzania, poprawy jakości itd., jednak z uwagi na wysokie koszty technologii, nowe rozwiązania są częściej i szybciej wprowadzane w większych podmiotach gospodarczych niż w podmiotach mikro. Należy również zauważyć, że poprzednie lata to okres nienajlepszej koniunktury gospodarczej, a praktycznie dopiero 2006 r. przyniósł pewną poprawę w bieżącej kondycji i prognozach polskich przedsiębiorstw⁸. Praktyczne przełożenie

⁷ szerokie pojęcie prezentuje Schumpeter J., *Teoria wzrostu gospodarczego*, PWN, Warszawa 1960, s. 104

⁸ *Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w IV kw. 2006r.* – www.nbp.pl z dnia 2006-12-28

na wiele aspektów działalności m.in. na inwestycje w innowacje będzie to miało prawdopodobnie dopiero po „ustabilizowaniu się” tego trendu. W słabszych okresach mikroprzedsiębiorstwa, szczególnie wrażliwe na wahania koniunkturalne, skupiają się bowiem często na utrzymaniu bieżącej płynności finansowej, odsuwając inne zadania na dalszy plan.

Tabela 2. Rodzaje innowacji w mikroprzedsiębiorstwach w ostatnich 2 latach

L.p.	Źródło finansowania	Udział mikroprzedsiębiorstw
1.	innowacje produktowe (opracowanie i wdrożenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów)	39%
2.	innowacje procesowe (zastosowanie w produkcji nowych lub istotnie ulepszonych procesów, usprawnienie sposobu wytwarzania)	27%
3.	innowacje organizacyjne (wprowadzenie nowych rozwiązań w zakresie organizacji sprzedaży, dystrybucji, magazynowania, współpracy z innymi firmami itd.)	61%
4.	innowacje marketingowe (wprowadzenie nowych rozwiązań w zakresie marketingu takich jak: zmiany w wyglądzie, kształcie czy opakowaniu produktu, nowa strategia promocyjna, zmiana sposobu sprzedaży itd.)	48%

źródło: badania własne

Mikroprzedsiębiorstwa napotykać na różne ograniczenia przy realizacji działalności innowacyjnej (por. tab.3). Część z nich wynika z istoty tej działalności i odnosi się do wszystkich typów i wielkości przedsiębiorstw. Część barier jest jednak typowa dla podmiotów mikro i wynika z ich specyficznych cech, jak np. nieugruntowana pozycja rynkowa, niskie kapitały własne czy skromny majątek.

Wśród barier działalności innowacyjnej, wskazanych przedsiębiorcom w badaniu, najczęściej wskazań odnosiło się do niepewności prowadzenia działalności gospodarczej. Sytuacja społeczno-gospodarcza w Polsce, szczególnie ograniczony popyt w latach 2004-2005,⁹ biurokracja, niestabilność prawa czy wysokie obciążenia fiskalne, powodują że mikroprzedsiębiorcy skupiają się na podstawowej działalności bieżącej. Działalność innowacyjna, zwłaszcza jeśli wiąże się z koniecznością pozyskiwania kapitałów obcych, może zostać w takim otoczeniu oceniona jako ryzykowna.

⁹ Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w IV kw. 2006r. – www.nbp.pl z dnia 2006-12-28

Jako istotną barierę innowacyjności wskazywano również koszty innowacji. Nowe rozwiązania wymagają zwykle ponoszenia nakładów finansowych. Wysokość tych nakładów (szczególnie w produkcji) może przekroczyć możliwości mikroprzedsiębiorstwa. Braki kapitałowe należy zaliczyć do podstawowych barier działalności mikroprzedsiębiorstw. Z jednej strony przedsiębiorstwa te posiadają ograniczone kapitały własne, najczęściej stosowane w finansowaniu działalności innowacyjnej. Z drugiej strony widoczne są problemy z pozyskaniem kapitałów obcych, w wymaganej wysokości, na co wskazuje ponad 1/3 ankietowanych. Należy zaznaczyć, że trudności te wynikają nie tylko z sytuacji finansowo-majątkowej mikroprzedsiębiorstwa, ale również z ograniczonej często wiedzy tych przedsiębiorców, co do możliwości i opcji finansowania działalności innowacyjnej.

Obawy mikroprzedsiębiorców (11%) wzbudza również popyt na innowacyjne produkty i usługi. Niewystarczająca sprzedaż może bowiem spowodować, że wprowadzenie innowacji stanie się nieopłacalne.

Tabela 3. Czynniki utrudniające działalność innowacyjną

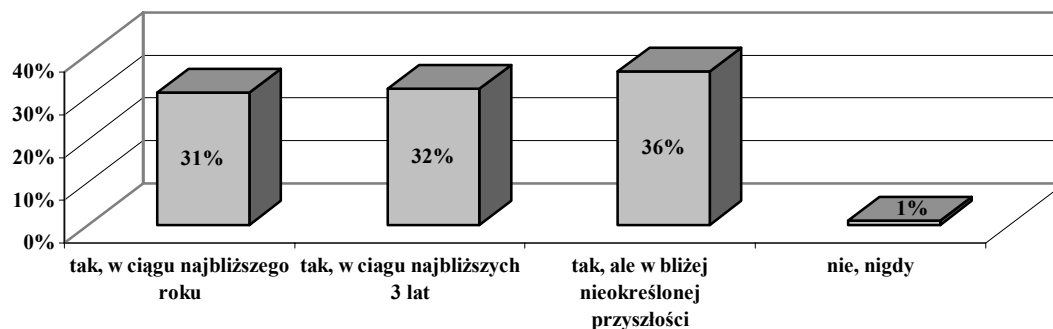
Lp.	Czynniki	Udział mikroprzedsiębiorstw
1.	niepewność prowadzenia działalności gospodarczej z uwagi na sytuację społeczno-gospodarczą w Polsce	42%
2.	zbyt wysokie koszty innowacji	40%
3.	trudności z pozyskaniem zewnętrznych środków finansowych na taką działalność	34%
4.	brak własnych środków finansowych	28%
5.	niewystarczający popyt na innowacyjne (nowe) produkty i usługi	14%
6.	brak wykwalifikowanego personelu	11%
7.	brak informacji na temat nowych technologii, rozwiązań, możliwości usprawnień itd.	4%
8.	inna odpowiedź	8%

źródło: badania własne

Pomimo istniejących utrudnień przy realizacji działalności innowacyjnej mikroprzedsiębiorcy rozumieją jej znaczenie. Potwierdza to fakt, że 99% zamierza wprowadzić innowacje w przyszłości, problematyczny staje się jednak moment ich wprowadzenia (por. rys. 1). Tylko 31% ankietowanych deklaruje chęć wprowadzenia innowacji w następnym roku. Te plany można ocenić jako najbardziej realne, z uwagi na krótki okres pomiędzy deklaracją, a okresem realizacji. Można domniemywać, że plany

opierają się o analizę bieżącej sytuacji firmy i rynku, a przedsiębiorcy częściowo rozpoczęli przygotowania do wprowadzenia innowacji. Pozostali przedsiębiorcy zamierzają wprowadzić innowacje w dalszej lub bliżej nieokreślonej przyszłości. Wskazuje to, że pomimo znaczenia innowacji napotykanego przez mikroprzedsiębiorców ograniczenia powodują często ich odsunięcie w czasie.

Rysunek 1. Plany wprowadzenia innowacji w mikroprzedsiębiorstwach

źródło: badania własne

3. Źródła finansowania działalności innowacyjnej

Spośród ankietowanych mikroprzedsiębiorstw 88% potwierdziło, że ponosiło wydatki związane z wprowadzeniem innowacji. Zważywszy, że większa grupa podmiotów prowadziła działalność innowacyjną trzeba uznać, że wskazania dotyczą zasadniczo kosztów księgowych. Pozostała grupa nie uwzględniła w kalkulacji ponoszenia kosztów alternatywnych. Należy bowiem podkreślić, że każda zmiana wymaga nakładów, choćby w niewielkim zakresie.

Analizując źródła finansowania działalności innowacyjnej widoczna jest ogromna przewaga środków własnych nad pozostałymi formami pozyskania kapitału (por. tab.4). Dodatkowo 49% firm finansowało działalność innowacyjną z więcej niż 1 źródła.

Tabela 4. Źródła finansowania działalności innowacyjnej mikroprzedsiębiorstw w ostatnich 2 latach

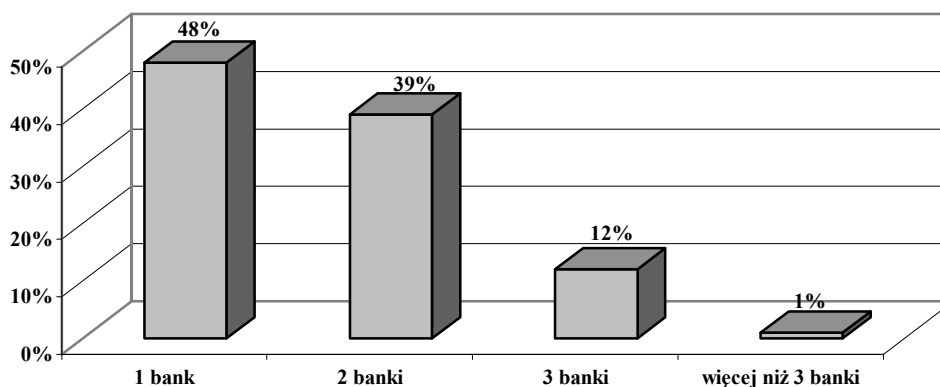
L.p.	Źródło finansowania	Udział mikroprzedsiębiorstw
1.	środki własne	87%
2.	kredyt obrotowy	16%
3.	pożyczka lub kredyt niebankowy	13%
4.	środki z Unii Europejskiej	12%
5.	kredyt inwestycyjny złotowy	7%
6.	leasing	6%

7.	środki budżetowe (fundusze centralne, samorządowe)	4%
8.	kredyt inwestycyjny w walutach obcych	1%
9.	kredyt preferencyjny	1%
10.	inne źródło	12%

źródło: badania własne

Wśród finansowania obcego największy udział ma finansowanie bankowe – łącznie 25%, jednak zdecydowanie najczęściej przedsiębiorcy korzystali z kredytów obrotowych, a rzadziej z inwestycyjnych, przyznawanych na konkretny cel. Współpracę mikroprzedsiębiorców z bankami można w tym zakresie uznać za niewystarczającą. Wprawdzie podejście banków do swojej firmy oceniono jako przyjazne lub bardzo przyjazne 54% podmiotów mikro, a jedynie 3% jako nieprzyjazne lub bardzo nieprzyjazne, jednak dostęp do takiego finansowania jest wciąż ograniczony. Kredytowanie jest uzależnione bowiem m.in. od oceny kondycji finansowej, prawnej i majątkowej klienta, a te czynniki mogą zostać, w przypadku drobnego przedsiębiorcy, ocenione negatywnie. Nie bez znaczenia pozostaje ocena planowanego przedsięwzięcia. Z drugiej strony oferty i wymagania zależą (przynajmniej częściowo) od polityki konkretnego banku, co wymaga pewnego rozeznania na rynku. Tymczasem badania wskazują, że niemal połowa podmiotów mikro korzystała w ostatnich 3 latach z usług tylko jednego banku. Można domniemywać, że rozeznanie mikroprzedsiębiorstw w opcjach finansowania bankowego jest ograniczone.

Rysunek 2. Korzystanie z usług bankowych w ostatnich 3 latach w sektorze mikroprzedsiębiorstw

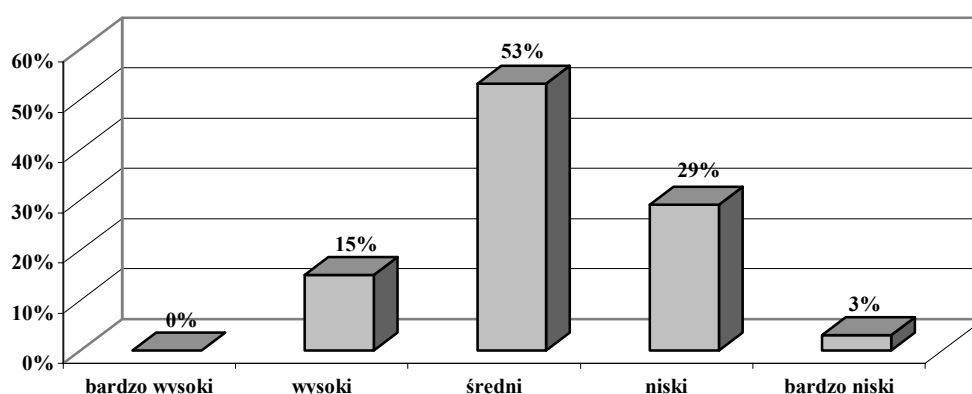

źródło: badania własne

W coraz większym zakresie mikroprzedsiębiorcy wykorzystują środki z Unii Europejskiej (12%), skierowane bezpośrednio do wspierania działalności innowacyjnej, ale również te przeznaczone na inne cele. Ograniczeniem w wykorzystaniu środków unijnych jest

niski poziom wiedzy na temat możliwości ich pozyskania oraz wymagań i procedur z tym związanych (por. rys. 3). Wśród ankietowanych podmiotów tylko 15% oceniło swój poziom wiedzy powyżej średniego tj. jako wysoki, natomiast 32% oceniło go jako niski lub bardzo niski. Większa znajomość tego źródła finansowania z pewnością zwiększyłaby jego wykorzystanie, zwłaszcza że jego opłacalność jest znacznie większa niż finansowania bankowego.

Rysunek 3. Poziom wiedzy na temat możliwości i opcji pozyskania kapitału z funduszy strukturalnych, wspierających działalność innowacyjną

źródło: badania własne

Na finansowanie działalności innowacyjnej, zwłaszcza z kapitałów obcych, mogą mieć wpływ opinie przedsiębiorców, odnośnie jej efektywności. Jedynie ¼ ankietowanych wskazuje na wysoką efektywność działań innowacyjnych i szybki zwrot zainwestowanego kapitału, zaś 41% podmiotów uznało wprowadzanie innowacji za efektywne, lecz w mniejszym stopniu (dłuższy okres zwrotu). Zastanawiający pozostaje fakt, że 1/3 firm wskazuje, że działania innowacyjne są raczej nieefektywne, a podejmowanie ich podyktowane jest koniecznością sprostania konkurencji. Taka opinia z pewnością hamuje chęć zaciągania zobowiązań na omawiany cel.

Tabela 1. Opinie mikroprzedsiębiorców w zakresie efektywności działalności innowacyjnej

L.p.	Opinie	Udział mikroprzedsiębiorstw
1.	wydane środki finansowe szybko się zwrócą, gdyż firma będzie osiągać wyższe zyski	25%
2.	środki finansowe zwrócą się, ale po dłuższym okresie czasu	41%

3.	środki finansowe mogą się nie zwrócić, ale wydatki trzeba ponieść by utrzymać się na rynku	33%
4.	środki finansowe nie zwrócą się i nie ma sensu ponosić kosztów	1%

źródło: badania własne

W analizie źródeł finansowania działalności innowacyjnej należy uwzględnić plany przedsiębiorców, co do działalności innowacyjnej w przyszłości. Podobnie jak obecnie, choć w mniejszym zakresie, mikroprzedsiębiorstwa mają zamiar finansować wprowadzenie innowacji ze środków własnych. Takie podejście wymaga jednak sukcesywnej tezauryzacji zysku, co w okresach mniej korzystnych może opóźnić wprowadzenie innowacji.

Za korzystną sytuację należy natomiast uznać chęć większego wykorzystania kapitałów obcych, zwłaszcza środków z Unii Europejskiej, na co wskazuje 39% ankietowanych. Widoczny jest też wzrost znaczenia finansowania bankowego w przyszłych działaniach innowacyjnych, co wskazuje na poprawę kondycji ekonomicznej mikroprzedsiębiorstw, zmniejszającą obawy przed dodatkowymi zobowiązaniami.

Tabela 1. Źródła finansowania działalności innowacyjnej mikroprzedsiębiorstw w przyszłości

L.p.	Źródło finansowania	Udział mikroprzedsiębiorstw
1.	środki własne, pokrywające zdecydowaną większość wydatków	79%
2.	środki z Unii Europejskiej	39%
3.	kredyt bankowy	38%
4.	leasing	16%
5.	środki budżetowe (fundusze centralne, samorządowe)	6%
6.	inne źródło	10%

źródło: badania własne

Zakończenie

Działalność innowacyjna ma obecnie istotne znaczenie w sektorze mikroprzedsiębiorstw, a w przyszłości możliwy jest dalszy wzrost znaczenia innowacyjności. Rozwój tej działalności będzie zależał m.in. od redukcji istniejących obecnie barier. Wśród takich czynników można by wymienić chociażby zwiększenie stabilności prowadzenia działalności gospodarczej. Pozytywny wpływ będzie miał również wzrost popytu, widoczny obecnie w sektorze przedsiębiorstw, szczególnie prywatnych. W IV kwartale 2006r. jedynie 7% przedsiębiorstw notowało problemy ze znalezieniem nabywcy swoich towarów, przy

zachowaniu tendencji spadkowej tego wskaźnika.¹⁰ Zmniejszy to zapewne również obawy mikroprzedsiębiorców o popyt na produkty innowacyjne.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują wyraźnie, że zarówno obecnie, jak i w przyszłości podstawą realizacji działalności innowacyjnej będzie kapitał własny mikroprzedsiębiorstw. Udział tego kapitału można ocenić jako bardzo wysoki, w porównaniu z innymi obszarami działalności, zaś ograniczoność tego źródła hamuje rozwój działalności innowacyjnej.

Aby rozwijać działalność innowacyjną w mikropodmiotach konieczne jest zastosowanie kapitałów obcych. Najbardziej wskazane wydaje się tu korzystanie z szansy, jaką dają fundusze strukturalne. Aby nastąpiła intensyfikacja wykorzystania tych środków w sektorze mikroprzedsiębiorstw konieczne są stałe działania, głównie ze strony państwa, zmierzające do podniesienia wiedzy przedsiębiorców w tym zakresie. Równie istotna byłaby, widoczna już częściowo, zmiana nastawienia sektora bankowego do mikropodmiotów. Większa dostępność i elastyczność kredytów miałyby przełożenie na poziom inwestycji w innowacje.

Bibliografia

1. *Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2004r.*, Informacje i opracowania statystyczne GUS, Warszawa 2005
2. *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2004r.* – www.parp.gov.pl z dnia 2006-12-18
3. Freeman Ch., *The economics of industrial innovation*, Piter, London 1982
4. Grabowska M., *Analiza wybranych aspektów działalności ekonomiczno-finansowej mikroprzedsiębiorstw w latach 1998-2001*, „Determinanty rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw” pod red. Adamczyk J., Bartkowiak P., Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa 2004
5. *Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w IV kw. 2006r.* – www.nbp.pl z dnia 2006-12-28
6. Schumpeter J., *Teoria wzrostu gospodarczego*, PWN, Warszawa 1960
7. Żołnierski A. *Innowacyjność polskich mikroprzedsiębiorstw*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005

¹⁰ *Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w IV kw. 2006r.* – www.nbp.pl z dnia 2006-12-28